

THE RED VIOLIN

concertos by
CORIGLIANO & KUUSISTO

ELINA VÄHÄLÄ
LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA
JAAKKO KUUSISTO

SUPER AUDIO CD

JAAKKO KUUSISTO

© Jonas Lundqvist

JOHN CORIGLIANO

© J. Henry Fair

KUUSISTO, JAAKKO (b. 1974)

1 LEIKA for symphony orchestra, Op. 24 (2010) (*Tactus Oy*) 11'35

CONCERTO FOR VIOLIN AND ORCHESTRA 30'38

Op. 28 (2011–12) (*Tactus Oy*)

2 I. *Moderato* – *attacca* – 14'52

3 II. *Lento* 8'51

4 III. *Molto allegro* 6'52

CORIGLIANO, JOHN (b. 1938)

CONCERTO FOR VIOLIN AND ORCHESTRA 33'53

'THE RED VIOLIN' (2003) (*G. Schirmer Inc.*)

5 I. Chaconne 14'23

6 II. Pianissimo Scherzo 5'03

7 III. Andante Flautando 5'51

8 IV. Accelerando Finale 8'28

TT: 77'04

ELINA VÄHÄLÄ *violin*

LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA (SINFONIA LAHTI)

JAAKKO KUUSISTO *conductor*

Jaakko Kuusisto: *Leika*

Leika, Op. 24, is a new work (2010), but its musical material dates back to 1998. For the Kuhmo Festival I wrote a quartet that I called *Play* for piano, violin, cello and clarinet, and the piece was constantly trying to outgrow the ensemble I had at my disposal. In fact I had decided even then that one day I would compose an orchestral work based on the same material. *Play* has featured in numerous concerts since its première – and even though, with the passage of time, a composer often regards his works in a more critical light, the material of *Play* has remained, for me, fresh and interesting.

Leika is an Icelandic word denoting ‘child’s play’ – one of the many meanings of the English word ‘play’. The music does not have any particular connection with Iceland, but of all the translations of ‘play’, this one somehow proved to be the most suitable. The ‘playful’ element is present in the piece most clearly in certain virtuosic solo passages, but the work also plays with tonal colours. The principal motif is an expressive, slowly undulating melody, which forms the basis of much of the work’s thematic material. This is contrasted with a mildly dissonant harmonic world and with a rhythmic pulse that becomes gradually more rigorous, before ultimately slackening into a sort of waltz-motif that is also based on the material heard at the outset. A tautening of the rhythms and pulse leads to the work’s climax, where the main theme returns to its original form, and brings the work to a close in a dialogue between the clarinet and harp (two instruments that play an important part elsewhere in the piece as well). Formally *Leika* and its ‘godparent’ *Play* are not identical; especially the development section features numerous new solutions, and of course the scoring for large orchestra has given the shared material a new identity.

Leika was written for the Lahti Symphony Orchestra’s tour to Sweden in 2010, and is dedicated to the orchestra and its principal conductor, Okko Kamu. Financial support for its composition came from the Jenny and Antti Wihuri Foundation.

Jaakko Kuusisto: Violin Concerto

I first planned to compose a violin concerto around the year 2000. At that time I became acquainted with several Finnish concertos in quick succession, such as those by Uljas Pulkkis and Einojuhani Rautavaara, which would form an important part of my repertoire as a soloist. Kalevi Aho's Third Symphony, too – for violin and orchestra – helped to kindle my interest in writing a large-scale work for my own use, but the other commissions that I had at the time took precedence over this project until, some years later, my friend and colleague Elina Vähälä suggested that I should compose a concerto for her. Moreover, the idea of writing for another violinist started to seem to be preferable and, as Elina and I were collaborating on numerous other projects as well, it was apparent to me that this was the right moment to go ahead. Support from the Arts Promotion Centre Finland and Finnish Composers' Copyright Society (Teosto) set the ball rolling.

The process of writing the work was, however, preceded by an unusually long period of deliberation concerning various structural solutions that the work would require – above all the question of instrumental forces. My original plan included a number of instruments that are not typical of a symphony orchestra – also electric instruments. This was connected in part to my original conception of the work's musical language, in which there would be strong emphasis on rhythm. In the end, only certain elements of this concept remained, in the last movement, and thus the special instruments proved to be unnecessary. At this point my familiarity with the soloist also affected the way the work was formulated; I wanted to emphasize the violin's best aspects and a kind of traditional concerto conception.

Formally the work proceeds to a large extent like its predecessors in the genre: the first movement is in sonata form, the slow second movement is more solemn, and the finale possesses an unstoppable energy. The solo cadenza, however, represents a break with tradition, as I have located it at the beginning of the work. The solo violin presents and develops the basic thematic material until, at the

climax, it is interrupted by the orchestra. After a brief orchestral interlude we hear the main theme in its true form.

Work on the Violin Concerto began with sketches for the first movement at Taipalsaari in the south-east of Finland in the summer of 2011, and the piece was completed in Lahti in March 2012. It goes without saying that the concerto is dedicated to Elina Vähälä.

© *Jaakko Kuusisto 2013*

John Corigliano: Violin Concerto

My third film score (*The Red Violin*) gave me an opportunity to visit my own past, for my father, John Corigliano (I was a ‘jr’) was a great solo violinist and the leader of the New York Philharmonic for more than a quarter of a century. My childhood years were punctuated by snatches of the great concertos being practised by my father, as well as the scales and technical exercises he used to keep in shape. Every year, he played a concerto with the Philharmonic (as well as in other venues), and I vividly remember the solo preparation, violin and piano rehearsals, orchestral rehearsals and the final tension-filled concerts (where I would sit backstage in the Carnegie Hall green room, listening to my father over a small speaker.) I have written half a dozen concertos, but this is my first one for my first love, the violin. It is an ‘in the great tradition’ kind of concerto, because I composed it in an attempt to write the piece my father would love to play. Because he inspired it, it is dedicated to his memory.

The event that galvanized my energies into composing this concerto was the scoring of the film *The Red Violin*, directed by François Girard, and featuring Joshua Bell as the voice of the violin. The story of *The Red Violin* spans three centuries in the life of a magnificent but haunted violin in its travels through time and space. A story this episodic needed to be tied together with a single musical idea. For this purpose I used the baroque device of a chaconne: a repeated pattern

of chords upon which the music is built. Against the chaconne chords I juxtaposed Anna's theme, a lyrical yet intense melody representing the violin builder's doomed wife. From those elements, I wove a series of virtuosic études for the solo violin, which followed the instrument from country to country, century to century. I composed these elements before the actual filming, because the actors needed to mime to a recording.

During the summer of 1997, while the film was being shot all over the world, I remained at home and composed *The Red Violin: Chaconne for Violin and Orchestra*, a 17-minute concert work based on the existing elements, which received its world première in San Francisco with Joshua Bell and Robert Spano in the autumn of that year.

The Chaconne had given me the opportunity to strip away any inhibitions and write a passionate and romantic essay that I probably would not have written had it not been accompanying a film. It went on to become a concert work, performed around the world. But, as a single-movement work of moderate length, it fell into a category of works that must be paired with other works to complete a soloist's guest appearance with an orchestra. So I decided to add some movements to the existing Chaconne and make it a full-length concerto, composing another three movements to balance the large first one.

The other movements are connected to the first (and the film) in different ways: the first is a fleet *Pianissimo Scherzo* in which the dynamics are soft, but the action wild and colourful. I wanted to break the romantic mood of the first movement with sonoric and timbral effects that create a sparkling, effervescent energy. A central trio is distantly related to Anna's theme, but here heard in knuckle-breaking double harmonics from the soloist – high, ethereal and dance-like.

The third movement starts with an intense recitative that is more closely related to the film's main theme, but soon gives way to a gentle, rocking melody played by the soloist in an unusual manner that results in his sound resembling

that of a flute (*flautando*). He and the alto flute pair up as a complementary duo in this theme.

The final movement is a rollicking race in which the opposed forces of soloist and orchestra vie with each other. They each accelerate at different times and speeds, providing a virtuoso climate befitting a last movement. Some other unusual techniques are used here: the violin (and orchestral strings) are asked to press so hard on their strings that there is no pitch at all, just a crunch. This percussive and unusual sound provides energy, especially during the races. A major theme from the film that was not used in the concert Chaconne was that given to Moritz, the contemporary violin expert who discovers the mystery of the Red Violin. It is a sadly romantic theme, and becomes the lyrical counterpoint to the high spirits of this final movement. Near the end of the work, the original chaconne from the first movement comes back to complete the journey.

Adapted from notes by John Corigliano

The violinist **Elina Vähälä** is one of the most sought-after instrumentalists on the international music scene and receives praise for her performances around the world. Born in the United States and raised in Finland, she began to play the violin at the age of three at the Lahti Conservatory and over the years studied under the guidance of Zinaida Gilels, Ilja Grubert and Pavel Vernikov at the Kuhmo Violin School. At the Sibelius Academy, Vähälä studied with Tuomas Haapanen and in 1998 she attended classes of Ana Chumachenco in Munich.

She made her orchestra début at the age of twelve with the Lahti Symphony Orchestra and was subsequently chosen as its 'Young Master Soloist' by the conductor Osmo Vänskä. She won the 1999 Young Concert Artists International Auditions in New York, and her New York début concert the same year received

acclaim in the *New York Times*. In December 2008, Vähälä performed at the Nobel Peace Prize ceremony and concert when president Martti Ahtisaari was awarded the prize. The ceremony was broadcast on television worldwide.

Elin Vähälä's schedule as a soloist takes her to perform around the world and her repertoire ranges from baroque to contemporary music. She has given world premières of Aulis Sallinen's Chamber Concerto and Curtis Curtis-Smith's Double Concerto, both written for her and the pianist-conductor Ralf Gothóni. She also gave the Nordic première of John Corigliano's Violin Concerto. In April 2012 Vähälä gave the world première of Jaakko Kuusisto's Violin Concerto, which she had commissioned.

For further information please visit www.elinavahala.com

The **Lahti Symphony Orchestra** (Sinfonia Lahti) has, under the direction of Osmo Vänskä (principal conductor 1988–2008), developed into one of the most notable in Europe. The orchestra's artistic adviser in the years 2008–11 was Jukka-Pekka Saraste, and in the autumn of 2011 Okko Kamu took up the post of principal conductor. Since 2000 the orchestra has been based at the wooden Sibelius Hall (with internationally renowned acoustics by Artec Consultants from New York). The orchestra has undertaken many outstanding recording projects for BIS, winning two *Gramophone* Awards, the Grand Prix du Disque from the Académie Charles Cros, two Cannes Classical Awards, a Midem Classical Award and a Diapason d'Or de l'année. The orchestra has gained three platinum discs and several gold discs, for example for its recordings of the original version of Sibelius's Violin Concerto (1992) and 'Finnish Hymns' (2001). The Lahti Symphony Orchestra has played at numerous music festivals, including the BBC Proms in London and the White Nights festival in St Petersburg. It has also performed in Amsterdam, at the Musikverein in Vienna and at the Philharmonie in Berlin, and has toured in Spain, Japan, Germany, the USA and China. In 2003, Japanese

music critics voted the orchestra's performance of Sibelius's *Kullervo* as Japan's best classical concert of the year. Each September the Lahti Symphony Orchestra organizes an international Sibelius Festival at the Sibelius Hall.

For further information please visit www.sinfonialahti.fi

Jaakko Kuusisto is one of Finland's most versatile musicians, with a busy schedule as a violinist, conductor and composer. His performances often include a combination of playing and conducting, and he is known for his wide-ranging repertoire. Kuusisto has performed as a soloist and guest conductor with numerous orchestras in Finland and internationally including the Minnesota Orchestra, Melbourne and Sydney Symphony Orchestras, São Paulo Symphony Orchestra, BBC Symphony Orchestra, Malaysian Philharmonic Orchestra, Royal Flemish Philharmonic, BBC Concert Orchestra, Finnish Radio Symphony Orchestra, Helsinki Philharmonic Orchestra, Avanti! and the Tapiola Sinfonietta. He was also principal guest conductor of the Oulu Symphony Orchestra from 2005 to 2009.

Jaakko Kuusisto has a special relationship with the Lahti Symphony Orchestra: he served as leader from 1998 to 2012, and during that time his role came to include regular appearances as soloist and conductor in numerous concerts and recordings. He has also combined the roles of arranger and conductor.

Kuusisto performs on more than a dozen BIS recordings, including a disc of previously unreleased music by Armas Järnefelt. Kuusisto's violin recordings also include several CDs of Jean Sibelius's violin works and concertos by Rautavaara, Sallinen and Pulkkis. The core of his work as a composer consists of chamber music for strings and piano. In addition he has written four operas, including the family opera *The Canine Kalevala*, which was premièred at the Savonlinna Opera Festival. With effect from 2013, Kuusisto is artistic director of the Oulu Music Festival.

For further information please visit www.jaakkokuusisto.fi

Jaakko Kuusisto: Leika

Leika (op. 24) on uusi teos jonka ainekset syntyivät kuitenkin jo vuonna 1998. Kirjoitin Kuhmon Kamarimusiikin tilauksesta kvartettoa pianolle, viululle, selolle ja klarinetille, ja teos tahtoi koko ajan rönsyillä suuremmaksi kuin mihin käsillä ollut kokoonpano antoi mahdollisuuksia. Siitä syntyi sitten teos joka sai nimekseen *Play*, mutta oikeastaan jo silloin päätin että tästä materiaalista tehdään jonain päivänä orkesterikappale. *Play* on löytänyt tiensä moneen konserttiohjelmaan kantaesityksensä jälkeen, ja vaikka ajan kuluminen saa säveltäjän usein tarkastelemaan teoksiaan kriittisemmin, on *Playn* materiaali säilynyt minulle tuoreena ja mieluisana.

Leika on islantia ja tarkoittaa leikkiä – yhtä play-sanan monista merkityksistä. Mitään erityistä kyttyä Islantiin tällä teoksella ei ole, mutta kyseinen sana osoittautui kaikista play-sanan käänöksistä jotenkin osuvimmaksi. Leikki on teoksessa läsnä lähinnä tiettyjen virtuoosisten soolo-osuuksien kautta, mutta teos leikittelee kyllä myös sointiväreillä. Teoksen päämotiivi on espressiivinen ja hitaasti aaltoileva melodia, joka muodostaa pohjan paljolle teoksen temaattisesta materiaalista. Tämän kanssa kontrastoi miedosti dissonoiva harmoniamaaailma sekä pikkuhiljaa ankarammaksi käyvä rytminen syke joka purkautuu eräänlaiseen valssimotiiviin, joka sekin perustuu jo alussa esitellyille aineksille. Tiivistyvä rytmiikka ja syke vievät teoksen kulminaatioon jossa pääteema palaa alkuperäisessä muodossaan ja sulkee teoksen klarinetin ja harpun vuoropuheluun – nämä kaksi soitinta ovat *Leikassa* muutenkin tärkeässä asemassa. Muodollisesti *Leika* ja sen perustana oleva *Play* eivät ole identtisiä; varsinkin kehittelyvaihe sisältää paljon uusia ratkaisuja ja luonnollisesti suuri orkesterikokoonpano on luonut yhteisellekin materiaalille uuden identiteetin.

Leika kirjoitettiin Sinfonia Lahden Ruotsin-kiertuetta 2010 silmällä pitäen, ja on myös omistettu orkesterille sekä sen ylikapellimestarille Okko Kamulle. Säveltäjäntaloudelle antoi taloudellisen tukensa Jenny ja Antti Wihurin rahasto.

Jaakko Kuusisto: Viulukonsertto

Ensimmäisen kerran suunnittelin viulukonsertton säveltämistä jo vuoden 2000 pakkieilla. Niihin aikoihin eteeni tuli nopeasti useampia kotimaisia konserttoja, kuten Pulkkinen ja Rautavaaran teokset jotka ovatkin kuuluneet omaan solistiseen ohjelmistooni kiinteästi. Myös Ahon kolmas sinfonia viululle ja orkesterille lisäsi kiinnostustani laajamuotoisen teoksen kirjoittamiseen omaan käyttööni, mutta kohdalle osuneet muut tilaustyöt ajoivat lopulta hankkeen ohi, kunnes muutamia vuosia sitten ystäväni ja kollegani Elina Vähälä teki ehdotuksen konsertton säveltämisestä hänelle. Toiselle viulistille kirjoittaminen alkoi muutenkin tuntua luontevammalta vaihtoehdolta, ja kun olimme Elinan kanssa monella tapaa yhteistyössä muutenkin, oli minulle selvää että nyt on oikea hetki. Valtion säveltaidetoimikunnan sekä Teoston suunnalta tullut tuki laittoi pallon liikkeelle.

Sävellystyötä edelsi kuitenkin itselleni poikkeuksellisen pitkä mietintäaika, joka liittyi eräisiin teoksen rakenteellisiin ratkaisuihin – kaikista eniten kokoonpanokysymyksiin. Alkuperäinen suunnitelmani sisälsi runsaasti sinfoniaorkesterille epätyypillisiä soittimia, myös sähköisiä. Tämä liittyi osaltaan myös ensimmäisiin kaavailuihin teoksen sävelkielestä josta oli tulossa voimakkaasti rytmisiä painottavia. Lopulta tästä ajatuksesta jäi jäljelle vain tiettyjä elementtejä teoksen viimeiseen osaan, ja sen myötä myös erikoissoittimet kävivät tarpeettomiksi. Tässä kohtaa myös tietoisuus solistista vaikutti teoksen muotoutumiseen, ja syntyi kiinnostus korostaa viulun parhaita puolia ja eräänlaista perinteistä konserttokäsitystä.

Muodollisesti teos etenee suurimmilta osin kuten useimmat lajityypin edustajat: ensimmäinen osa on sonaattimuotoinen, toinen osa vakavampi ja hidas, ja finaalissa on ikiliikkujamaista energiaa. Poikkeuksen tekee kuitenkin soolokadenssi, jonka olen sijoittanut teoksen alkuun. Sooloviulu esittelee ja kehittelee ensiosan temaattista perusmateriaalia kunnes kadenssin huipentuessa orkesteri keskeyttää solistin. Lyhyen orkesterivälikkeen jälkeen kuullaan pääteema varsinaisessa muodossaan.

Viulukonserttoni sävellystyö alkoi ensimmäisen osan luonnostelun merkeissä kesällä 2011 Taipalsaarella, ja päättyi maaliskuun alussa 2012 Lahdessa. Teos on luonnollisesti omistettu Elinalle.

© *Jaakko Kuusisto 2013*

John Corigliano: Viulukonsertto

Kolmas elokuvamusiikkini (*Punainen viulu*) antoi minulle mahdollisuuden vierailla omassa menneisyydessäni, koska isäni John Corigliano (minä olin J.C. nuorempi) oli hieno sooloviulisti ja New Yorkin filharmonikkojen konserttimestari yli neljännesvuosisadan ajan. Lapsuusvuosiani rytmittivät isäni harjoittelemat suurten konserttojen katkelmat sekä asteikot ja tekniset harjoitukset hyvän soittonannon ylläpitäjänä. Joka vuosi hän soitti konserton Filharmonikkojen kanssa (ja muillakin areenoilla), ja muistan elävästi valmistautumisen yksin, viulu-pianoharjoitukset, orkesteriharjoitukset ja lopulliset jännityksentäyteiset konsertit (joiden aikana istuin Carnegie Hallin taiteilijalämpiössä lavan takatiloissa kuunnellen isäni esitystä pienestä kaiutimesta). Olen kirjoittanut puoli tusinaa konserttoja, mutta tämä on ensimmäinen ensirakkaudelleni, viululle. Se on ”perinteiseen tyyliin” kirjoitettu konsertto, koska yritin kirjoittaa sen sellaiseksi, jota isäni olisi rakastanut soittaa. Koska hän teoksen innoittaja, se on omistettu hänen muistolleen.

Tämän konserton säveltämiseen energiani herättänyt tapahtuma oli musiikin tekeminen François Girardin ohjaamaan elokuvaan *Punainen viulu*, jossa Joshua Bell vastasi viulun äänestä. Punaisen viulun tarina ulottuu kolmelle vuosisadalle seuraten loistavan mutta riivatun viulun matkaa ajassa ja tilassa. Näin episodimainen tarina piti sitoa yhteen yhdellä musiikillisella ajatuksella. Käytin tähän tarkoitukseen barokkiajan keksintöä, chaconnea eli toistuvaa sointukaavaa, jonka pohjalle musiikki on rakennettu. Asetin chaconnen sointujen rinnalle Annan teeman, lyhyen mutta vahvan melodian, joka edustaa viulunrakentajan tuomittua vaimoa. Kudoin näistä elementeistä sarjan virtuoosietydejä sooloviululle, jotka seurasivat

soitinta maasta ja vuosisadasta toiseen. Sävelsin nämä elementit ennen varsinaista kuvausta, koska näyttelijöiden piti viulunsoittoa esittäessään jäljitellä näiden teosten levytystä, jotta heidän kädenliikkeensä saatiin samaan rytmiin musiikin kanssa.

Kesän 1997 aikana, kun elokuvaa kuvattiin ympäri maailman, minä pysyin kotona ja sävelsin teoksen *Punainen viulu: Chaconne viululle ja orkesterille*. Kyseessä on 17 minuuttia pitkä, olemassa oleviin elementteihin perustuva teos, joka sai ensiesityksensä San Franciscossa Joshua Bellin ja Robert Spanon toimesta saman vuoden syksyllä. Tämän jälkeen minulla oli vain muutama viikko aikaa tehdä underscoring-musiikki (musiikki, jota ei esitetä kuvassa) Lontoossa joulun 1997 ympärillä ollutta levytystä varten.

Chaconne oli antanut minulle mahdollisuuden riisua kaikki estot ja säveltää intohimoinen ja romanttinen tutkielma, jollaista en todennäköisesti olisi tullut tehneeksi, mikäli kyseessä ei olisi ollut elokuvamusiikki. Teos jatkoi elämäänsä tullakseen konserttikappaleeksi, jota esitettiin ympäri maailman. Mutta yksiosaisena ja maltillisen mittaisena siitä tuli yksi niistä niistä teoksista, joiden esitystä pitää täydentää jollain toisella teoksella, jotta solistiesitys orkesterin kanssa olisi tarpeeksi pitkä. Näin ollen päätin lisätä joitain osia olemassa olevaan Chaconneen ja tehdä siitä täysimittaisen konserton säveltäen kolme osaa lisää tasapainottamaan suurta avausosaa.

Muut osat ovat yhteydessä avausosaan (ja elokuvaan) eri tavoin: ensimmäinen on nopea *Pianissimo Scherzo*, jonka dynamiikka on pehmeää mutta liike villiä ja värikästä. Halusin rikkoa avausosan romanttisen tunnelman soinnillisilla tehokeinoilla, jotka luovat säkenöivää, poreilevaa energiaa. Triojakso liittyy etäisesti Annan teemaan, mutta kuullaan nyt solistilta rystysiä koettelevina kaksoisharmonioina – korkealta, hauraina ja tanssillisina.

Kolmas osa alkaa kiihkeällä resitatiivilla, joka on tiiviimmin yhteydessä elokuvan pääteemaan antaen kuitenkin pian tietä lempeälle, keinuvalle melodialle. Solisti soittaa tämän erikoisella tavalla, minkä tuloksena sointi muistuttaa huilun

ääntä (*flautando*). Solisti ja alttohuilu muodostavat toisiaan täydentävän duoparin tässä teemassa.

Päätösosa on huoleton kilpailu, jossa vastakkain ovat solisti ja orkesteri toisiaan vastaan kisaten. Ne kummatkin kiihdyttävät eri aikoihin ja eri nopeuksilla tarjoten finaaliin sopivan virtuoosihuipennuksen. Tässä käytetään joitain muita erikoisia tekniikoita: viulussa (ja orkesterin jousisoittimissa) tulee kieliä painaa niin kovaa, ettei sävelkorkeutta ole lainkaan, vaan kuuluu pelkkä narske. Tämä lyömäsoitinmainen ja epätavallinen sointi antaa energiaa, etenkin kilpailujen aikana. Yksi elokuvan tärkeä teema, jota ei käytetty konsertti-chaconnessa, annettiin Moritzille, Punaisen viulun salaisuuden keksineelle, oman aikamme viuluasiantuntijalle. Kyseessä on surullisen romanttinen teema, ja siitä tulee lyyrinen vastakohta päätösosan iloiselle tunnelmalle. Lähellä teoksen loppua ensimmäisen osan alkupe räinen chaconne palaa täydentääkseen tämän viulukonserton kulkeman matkan.

Muokattu John Coriglianon laatimasta teosesittelystä

Viulisti **Elina Vähälä** kuuluu suomalaisten instrumentalistien kansainväliseen kirkkikaartiin, ja konserttimatkat vievätkin häntä säännöllisesti eri puolille maailmaa. Yhdysvalloissa syntynyt ja Suomessa kasvanut Vähälä aloitti viulunsoiton kolmevuotiaana Päijät-Hämeen konservatoriossa, ja vuosien varrella häntä ovat opettaneet Kuhmon Viulukoulussa Zinaida Gilels, Ilja Grubert ja Pavel Vernikov. Opintonsa Sibelius-Akatemiassa Vähälä suoritti Tuomas Haapasen johdolla, ja vuonna 1998 hän oli Münchenissä Ana Chumachencon yksityisoppilaana.

Vähälä debytoi Sinfonia Lahden solistina 12-vuotiaana, ja myöhemmin kapellimestari Osmo Vänskä valitsi hänet orkesterin ”Vuoden nuoreksi solistiksi”. Vähälä voitti Young Concert Artists International Auditions -kilpailun New Yorkissa vuonna 1999, ja saman vuoden lokakuussa pitämästä New Yorkin -ensikonsertistaan hän sai *The New York Timesissa* loistavan arvion. Joulukuussa 2008 Vähälä

esiintyi Nobelin rauhanpalkintoseremoniassa ja -konsertissa presidentti Ahtisaaren saadessa palkinnon. Nobel-konsertti televisioitiin ympäri maailman.

Elin Vähälä esiintyy säännöllisesti solistina ympäri maailman, ja hänen ohjelmistonsa kattaa musiikin aikakaudet barokista nykypäivään. Hän on kantaesittänyt Aulis Sallisen Kamarikonserton sekä Curtis Curtis-Smithin Kaksoiskonserton ja esiintyi myös John Coriglianon viulukonserton *Punainen Viulu* Pohjoismaiden-ensiesityksen solistina. Huhtikuussa 2012 hän kantaesitti Jaakko Kuusistolta tilaamansa viulukonserton.

Lisätietoja: www.elinavahala.com

Sinfonia Lahti kehittyi yhdessä Osmo Vänskän (ylikapellimestari 1988–2008) kanssa yhdeksi Euroopan merkittävistä orkestereista. Jukka-Pekka Saraste toimi vuosina 2008–11 orkesterin taiteellisena neuvonantajana, ja syksyllä 2011 Okko Kamu aloitti kautensa orkesterin ylikapellimestarina. Vuodesta 2000 lähtien orkesterin koti on ollut puinen Sibeliustalo, jonka pääsalin kansainvälisesti kiitetyn akustiikan on suunnitellut Artec Consultants Inc, New York. Orkesteri on tehnyt BIS-levymerkille monia menestyksekkäitä levytyksiä, joista se on saanut useita kansainvälisiä levypalkintoja (mm. Grand Prix du Disque 1993, *Gramophone Award* 1991 ja 1996, Cannes Classical Award 1997 ja 2001, Midem Classical Award 2006 ja Diapason d’Or de l’Année 2011). Orkesteri on saanut levytyksistään myös kolme platinal levyä ja useita kultalevyjä, mm. Sibeliuksen viulukonserton alkuperäisversion sisältävästä levystään (1992).

Orkesteri on esiintynyt lukuisilla musiikkifestivaaleilla, mainittakoon BBC Proms Lontoossa ja Valkeat yöt -festivaali Pietarissa. Orkesteri on esiintynyt myös mm. Amsterdamin Concertgebouw’ssa, Wienin Musikvereinissa ja Berliinin filharmoniaassa, ja lisäksi se on tehnyt konserttivierailuja mm. Espanjaan, Japaniin, Saksaan, Yhdysvaltoihin ja Kiinaan. Japanilaiset kriitikot valitsivat Tokiossa esitetyn Sibeliuksen *Kullervon* vuoden 2003 parhaaksi klassisen musiikin

esitykseksi Japanissa. Sinfonia Lahti järjestää Sibeliustalossa joka vuosi syyskuussa kansainvälisen Sibelius-festivaalin.

Lisätietoja: www.sinfonia lahti.fi

Jaakko Kuusisto on yksi Suomen laaja-alaisimmista muusikoista toimien aktiivisesti niin viulistina, kapellimestarina kuin säveltäjänäkin. Hänen esiintymisensä sisältävät usein niin soittamista kuin orkesterinjohtoa, ja hän on tunnettu monipuolisesta ohjelmistostaan. Kuusisto on esiintynyt solistina ja vierailevana kapellimestarina lukuisissa orkestereissa niin Suomessa kuin ulkomailla, mainittakoon Minnesotan orkesteri, Melbournen, Sydneyn ja São Paulon sinfoniaorkesterit, BBC:n sinfoniaorkesteri, Malesian filharmonikot, Kuninkaallinen flaamilainen filharmoninen orkesteri, BBC:n konsertti-orkesteri, Radion sinfoniaorkesteri, Helsingin kaupunginorkesteri, Avanti! ja Tapiola Sinfonietta. Hän toimi myös Oulu Sinfonian päävierailijana vuosina 2005–09.

Kuusistolla on erityinen suhde Sinfonia Lahteen: hän toimi orkesterin konserttimestarina vuosina 1998–2012, ja tuona aikana hänen rooliinsa sisältyi säännöllisesti esiintymisiä solistina ja kapellimestarina monissa konserteissa ja levytyksissä. Hän on myös yhdistänyt sovittajan ja kapellimestarin roolit orkesterin myyntimenestykseksi muodostuneessa yhteistyössä lauluyhtye Rajattoman kanssa.

Kuusisto esiintyy yli tusinalla BIS-levymerkin äänitteellä, mm. ennen julkaisematonta Armas Järnefeltin musiikkia sisältävällä levyllä. Kuusiston viululevytykset sisältävät useita Jean Sibeliuksen viuluteoksia sekä Rautavaaran, Sallisen ja Pulkkinen konserttoja. Hänen sävellystyönsä ytimen muodostaa kamarimusiikki jousille ja pianolle. Lisäksi hän on säveltänyt neljä oopperaa, mm. Savonlinnan Oopperajuhlilla ensiesityksensä saaneen koko perheen oopperan *Koirien Kalevala*. Vuodesta 2013 lähtien Kuusisto on toiminut Oulun Musiikkijuhlien taiteellisenä johtajana.

Lisätietoja: www.jaakkokuusisto.fi

Jaakko Kuusisto: *Leika*

Wenngleich *Leika* op. 24 ein Werk aus jüngerer Zeit – 2010 – ist, stammt sein musikalisches Material aus dem Jahr 1998. Für das Kuhmo-Festival komponierte ich seinerzeit das Quartett *Play* für Klavier, Violine, Cello und Klarinette, das unablässig über das mir zur Verfügung stehende Ensemble hinausstrebt. Tatsächlich beschloss ich schon damals, eines Tages auf Grundlage desselben Materials ein Orchesterwerk zu komponieren. *Play* ist seit seiner Uraufführung häufig aufgeführt worden, und obwohl ein Komponist seine Werke im Laufe der Zeit in kritischerem Licht sieht, erscheint mir das Material immer noch frisch und interessant.

Das isländische Wort *Leika* steht für „Kinderspiel“ – eine der vielen Bedeutungen des englischen Wortes „play“. Die Musik hat keine besondere Beziehung zu Island, aber unter allen Übersetzungen des Wortes „play“ schien dies irgendwie die geeignetste zu sein. „Spielerisch“ ist die Komposition vor allem in einigen virtuosen Solopassagen, doch spielt das Stück auch mit Klangfarben. Sein Hauptmotiv ist eine expressive, langsam mäandernde Melodie, die die Grundlage für einen Großteil des thematischen Materials bildet. Den Kontrast hierzu bilden eine leicht dissonante Harmonik und ein rhythmischer Puls, der zusehends härter wird, um sich dann zu einem Walzer-Motiv abzumildern, das ebenfalls auf dem eingangs erklungenen Material basiert. Eine Zuspitzung von Rhythmus und Puls führt zum Werkhöhepunkt, an dem das Hauptthema in seiner ursprünglichen Gestalt wiederkehrt, bis das Stück mit einem Dialog von Klarinette und Harfe (zwei Instrumente, die auch an anderer Stelle des Stücks eine wichtige Rolle spielen) endet. In formaler Hinsicht sind *Leika* und sein „Pate“ *Play* nicht identisch; insbesondere die Durchführung enthält zahlreiche neue Lösungen, und natürlich versteht auch die erweiterte Instrumentation das originale Material mit einer neuen Identität.

Leika entstand für die Schweden-Tournee des Lahti Symphony Orchestra im

Jahr 2010; es ist dem Orchester und seinem Chefdirigenten, Okko Kamu, gewidmet. Die Komposition wurde von der Jenny und Antti Wihuri Foundation finanziell unterstützt.

Jaakko Kuusisto: Violinkonzert

Das erste Mal beschäftigte ich mich um das Jahr 2000 mit dem Plan zu einem Violinkonzert. Damals lernte ich in rascher Folge etliche finnische Konzerte kennen, u.a. solche von Uljas Pulkkis und Einojuhani Rautavaara, die einen wichtigen Teil meines Repertoires als Solist bilden sollten. Auch Kalevi Aho's Dritte Symphonie (für Violine und Orchester) schürte mein Interesse, ein großformatiges Werk für meinen eigenen Gebrauch zu schreiben, doch hatten andere Aufträge jener Zeit Vorrang vor diesem Projekt. Einige Jahre darauf aber bat mich meine Freundin und Kollegin Elina Vähälä, ein Konzert für sie zu komponieren, und zudem erschien mir die Idee, für jemand anderen zu komponieren, zusehends attraktiver. Da Elina und ich darüber hinaus bei zahlreichen weiteren Projekten zusammenarbeiteten, wurde mir klar, dass dies der richtige Zeitpunkt war anzufangen. Die Unterstützung des Arts Promotion Centre Finland und der finnischen Urheberrechtsgesellschaft Teosto brachten den Ball ins Rollen.

Dem Kompositionsprozess ging freilich eine ungewöhnlich lange Zeit des Abwägens verschiedener struktureller Lösungen voran, insbesondere im Hinblick auf die Besetzung. Zu meinem ursprünglichen Plan gehörte eine Reihe von Instrumenten, die nicht typisch sind für ein Symphonieorchester – u.a. elektrische Instrumente. Dies hatte u.a. mit meinem ursprünglichen Konzept einer rhythmusbetonten Musiksprache zu tun. Letzten Endes blieben nur einige Elemente dieses Konzepts übrig (im Schlusssatz), und so erübrigten sich auch die Sonderinstrumente. Auch die Vertrautheit mit der Solistin beeinflusste die Anlage des Werks: Ich wollte die vorzüglichsten Charakteristika der Geige und einen eher traditionellen Konzertbegriff ins Zentrum rücken.

In formaler Hinsicht entspricht das Werk weitgehend den Vorgängern seiner Gattung: Der erste Satz folgt der Sonatenhauptsatzform, der langsame zweite Satz ist von getragenerem Charakter, und das Finale besitzt eine unaufhaltsame Energie. Die Solokadenz allerdings stellt einen Traditionsbruch dar: Sie steht am Anfang des Werks. Die Solovioline präsentiert und entwickelt das zentrale thematische Material, bis sie auf dem Höhepunkt vom Orchester unterbrochen wird. Nach einem kurzen orchestralen Zwischenspiel erklingt das Hauptthema in seiner eigentlichen Gestalt.

Die Arbeit an dem Violinkonzert begann im Sommer des Jahres 2011 bei Taipalsaari im Südosten Finnlands mit Entwürfen zum ersten Satz; im März 2012 wurde das Werk in Lahti abgeschlossen. Es versteht sich von selbst, dass das Konzert Elina Vähälä gewidmet ist.

© *Jaakko Kuusisto 2013*

John Corigliano: Violinkonzert

Meine dritte Filmmusik (*The Red Violin*) gab mir die Gelegenheit, meine eigene Vergangenheit zu besuchen, denn mein Vater, John Corigliano (ich bin ein „Jr.“), war ein großer Geigensolist und mehr als ein Vierteljahrhundert lang Konzertmeister der New Yorker Philharmoniker. Meine Kindheit war geprägt von Bruchstücken der großen Konzerte, die mein Vater übte, sowie die Tonleitern und technischen Etüden, die er spielte, um in Form zu bleiben. Jedes Jahr spielte er mit den Philharmonikern ein Violinkonzert in der Carnegie Hall (und andernorts), und ich erinnere mich lebhaft an die Einstudierung des Soloparts, an Proben mit Klavier und mit Orchester und schließlich an die spannungsgeladenen Konzerte (bei denen ich backstage im Green Room saß und meinem Vater über einen kleinen Lautsprecher zuhörte). Ich habe ein halbes Dutzend Konzerte geschrieben, aber dies ist das erste für meine erste Liebe, die Geige. Es ist ein Konzert „in der großen Tradition“, denn ich habe versucht, das Stück zu komponieren, das mein Vater zu

spielen lieben würde. Und da er es inspiriert hat, ist es seinem Andenken gewidmet.

Das Ereignis, das meine Energien zu diesem Konzert bündelte, war die Komposition der Musik zu dem Film *The Red Violin* (*Die rote Violine*, Regie: François Girard) mit Joshua Bell als Stimme der Violine. *The Red Violin* schildert die dreihundertjährige Reise einer prachtvollen, aber verwunschenen Geige durch Zeit und Raum. Angesichts der episodischen Anlage des Films übernimmt ein zentraler musikalischer Gedanke die Aufgabe, Zusammenhang zu schaffen. Zu diesem Zweck habe ich die barocke Form der Chaconne verwendet – eine sich wiederholende Akkordfolge, auf der die Musik gründet. Den Chaconne-Akkorden habe ich Annas Thema an die Seite gestellt – eine lyrische, aber eindringliche Melodie, die die todgeweihte Frau des Geigenbauers repräsentiert. Aus diesen Elementen habe ich eine Reihe von virtuosen Etüden für Violine solo gewoben, die dem Instrument von Land zu Land und von Jahrhundert zu Jahrhundert folgen. Ich komponierte diese Elemente vor den eigentlichen Dreharbeiten, weil die Schauspieler bei ihrer Arbeit Tonaufnahmen benötigten.

Als der Film im Sommer 1997 an Schauplätzen in der ganzen Welt gedreht wurde, saß ich zu Hause und komponierte *The Red Violin: Chaconne für Violine und Orchester*, ein 17-minütiges Konzertstück auf Grundlage der vorhandenen Elemente, das im Herbst desselben Jahres in San Francisco von Joshua Bell und Robert Spano uraufgeführt wurde.

Die Chaconne hatte es mir erlaubt, alle Hemmungen abzulegen und einen leidenschaftlichen, romantischen Essay zu schreiben, den ich wohl kaum komponiert hätte, wäre es nicht ursprünglich um Filmmusik gegangen. So wurde das Werk zu einer in der ganzen Welt aufgeführten Komposition für den Konzertsaal. Als einsätziges Werk von mittlerer Länge fiel es in jene Kategorie von Werken, die mit anderen Werken kombiniert werden müssen, um das Gastspiel eines Solisten bei einem Orchester zu komplettieren. Ich beschloss daher, der Chaconne einige Sätze hinzuzufügen, auf dass ein abendfüllendes Konzert daraus würde, und so

kamen drei weitere Sätze hinzu, die den umfangreichen ersten Satz ausbalancieren. Diese drei Sätze sind mit dem ersten Satz (und dem Film) auf unterschiedliche Weise verbunden: Der erste ist ein leichtfüßiges *Pianissimo Scherzo*, in dem die Dynamik sanft, die Handlung aber wild und farbenreich ist. Ich wollte die romantische Stimmung des ersten Satzes mit lauten, klangfarblichen Effekten aufbrechen, die eine funkelnde, aufschäumende Energie erzeugen. Ein zentrales Trio ist entfernt mit Annas Thema verwandt, das indes hier in fingerbrecherischen Doppel-flageoletts des Solisten erklingt – hoch, ätherisch und tänzerisch.

Der dritte Satz beginnt mit einem intensiven Rezitativ, das enger mit dem Hauptthema des Films verwandt ist, aber bald schon einer sanft schaukelnden Melodie weicht, die der Solist ungewöhnlicherweise dem Flötenklang annähert (*flautando*); Solist und Altflöte bilden dabei ein komplementäres Duo.

Der letzte Satz ist ein ausgelassenes Rennen, in dem Solist und Orchester als entgegengesetzte Kräfte miteinander wetteifern. Sie beschleunigen zu je unterschiedlichen Zeiten und mit je verschiedenen Geschwindigkeiten, und erzeugen ein Klima der Virtuosität, wie es sich für ein Finale geziemt. Einige andere ungewöhnliche Techniken kommen hier zum Einsatz: Die Geige und die Orchesterstreicher sollen so stark auf die Saiten drücken, dass keine Tonhöhe, sondern nur ein Knirschen zu vernehmen ist. Dieser perkussive und ungewöhnliche Klang liefert Energie, insbesondere während des Wettrennens. Ein wichtiges Thema aus dem Film, das in der Konzert-Chaconne nicht verwendet wurde, ist jenes, das mit Moritz verbunden ist, dem modernen Violinexperten, der das Geheimnis der roten Violine entdeckt. Es ist ein trauriges, romantisches Thema, das einen lyrischen Kontrapunkt zum Übermut des Finales bildet. Kurz vor dem Ende des Satzes erklingt die originale Chaconne aus dem ersten Satz, um die Reise dieses Violinkonzerts abzuschließen.

Nach einem Werkkommentar von John Corigliano

Die Violinistin **Elina Vähälä** gehört zu den gefragtesten Instrumentalistinnen der internationalen Musikszene und erhält für ihre Auftritte Lob in der ganzen Welt. Geboren in den USA und aufgewachsen in Finnland, begann sie im Alter von drei Jahren am Konservatorium Lahti mit dem Violinspiel; später lernte sie u.a. bei Zinaida Gilels, Ilja Grubert und Pavel Vernikov an der Violinschule Kuhmo. An der Sibelius-Akademie studierte Vähälä bei Tuomas Haapanen; 1998 besuchte sie Klassen von Ana Chumachenco in München.

Ihr Orchesterdebüt gab sie im Alter von zwölf Jahren mit dem Lahti Symphony Orchestra und wurde daraufhin von dem Dirigenten Osmo Vänskä als „Young Master Soloist“ ausgewählt. 1999 gewann sie die Young Concert Artists International Auditions in New York; ihr New Yorker Debütkonzert im selben Jahr fand den Beifall der *New York Times*. Im Dezember 2008 spielte Vähälä bei der Verleihung des Friedensnobelpreises an den ehemaligen finnischen Präsidenten Martti Ahtisaari, die weltweit im Fernsehen übertragen wurde.

Elina Vähälä konzertiert als Solistin in der ganzen Welt; ihr Repertoire reicht vom Barock bis zur zeitgenössischen Musik. Sie hat Aulis Sallinen's Kammerkonzert und Curtis Curtis-Smiths Doppelkonzert uraufgeführt, die beide für sie und den Pianisten und Dirigenten Ralf Gothóni komponiert wurden. Außerdem gab sie die nordeuropäische Erstaufführung von John Coriglianos Violinkonzert; im April 2012 brachte sie das von ihr in Auftrag gegebene Violinkonzert von Jaakko Kuusisto zur Uraufführung.

Für weitere Informationen besuchen Sie bitte www.elinavahala.com

Das **Lahti Symphony Orchestra** (Sinfonia Lahti) hat sich unter der Leitung von Osmo Vänskä (Chefdirigent von 1988–2008) zu einem der angesehensten Orchester Europas entwickelt. Jukka-Pekka Saraste war Künstlerischer Berater des Orchesters in den Jahren 2008–11; im Herbst 2011 trat Okko Kamu das Amt des Chefdirigenten an. Das Orchester residiert seit 2000 in der aus Holz erbauten

Sibelius-Halle (deren international gerühmte Akustik von Artec Consultants, New York, konzipiert wurde). Das Lahti Symphony Orchestra hat zahlreiche herausragende CDs bei BIS vorgelegt, für die es mit zwei *Gramophone* Awards, dem Grand Prix du Disque der Académie Charles Cros, zwei Cannes Classical Awards, einem Midem Classical Award und einem Diapason d'or de l'année ausgezeichnet wurde. Das Orchester hat drei Platin- sowie mehrere Goldene Schallplatten erhalten, u.a. für die Einspielung der Originalfassung von Sibelius' Violinkonzert (1992) sowie für „Finnish Hymns“. Das Orchester hat bei zahlreichen Festivals gespielt (u.a. bei den BBC Proms in London und den Weißen Nächten in St. Petersburg) wie auch in Amsterdam, im Wiener Musikverein und in der Symphony Hall von Birmingham. Konzertreisen haben es nach Deutschland, Russland, Spanien, Japan, China und in die USA geführt; im Jahr 2003 wurde die Aufführung von Sibelius' *Kullervo* von japanischen Musikkritikern zum besten klassischen Konzert des Jahres gewählt. Alljährlich im September veranstaltet das Lahti Symphony Orchestra in der Sibelius-Halle ein internationales Sibelius-Festival.

Für weitere Informationen besuchen Sie bitte www.sinfoniahti.fi

Als gefragter Violinist, Dirigent und Komponist ist **Jaakko Kuusisto** einer der vielseitigsten Musiker Finnlands. Häufig kombiniert er bei seinen Auftritten das Spielen und Dirigieren, und er ist bekannt für sein breit gefächertes Repertoire. Kuusisto ist als Solist und Gastdirigent mit zahlreichen Orchestern in Finnland und im Ausland aufgetreten, u.a. mit dem Minnesota Orchestra, den Symphonieorchestern von Melbourne, Sydney und São Paulo, dem BBC Symphony Orchestra, dem Malaysian Philharmonic Orchestra, der Königlichen Philharmonie von Flandern, dem BBC Concert Orchestra, dem Finnischen Radio-Symphonieorchester, dem Helsinki Philharmonic Orchestra, Avanti! und der Tapiola Sinfonietta. Außerdem war er von 2005 bis 2009 Erster Gastdirigent des Oulu Symphony Orchestra.

Eine besondere Beziehung pflegt er zum Lahti Symphony Orchestra: Von 1998 bis 2012 dessen Konzertmeister, war er regelmäßig auch Solist und Dirigent bei zahlreichen Konzerten und Aufnahmen; außerdem war er als Arrangeur tätig.

Kuusisto spielt auf mehr als einem Dutzend BIS-Aufnahmen, darunter eine CD mit bis dato unveröffentlichter Musik von Armas Järnefelt. Zu Kuusistos Violinaufnahmen gehören auch mehrere CDs mit Violinwerken von Jean Sibelius und Konzerten von Rautavaara, Sallinen und Pulkkis. Im Zentrum seines kompositorischen Schaffens steht Kammermusik für Streicher und Klavier. Darüber hinaus hat er vier Opern komponiert, u.a. die Familienoper *The Canine Kalevala*, die bei den Savonlinna-Opernfestspielen uraufgeführt wurde. Seit 2013 ist Kuusisto Künstlerischer Leiter des Oulu Music Festival.

Für weitere Informationen besuchen Sie bitte www.jaakkokuusisto.fi

Jaakko Kuusisto : *Leika*

Leika, op. 24 est une œuvre récente (2010) mais son matériau musical remonte à 1998. J'ai composé un quatuor pour piano, violon, violoncelle et clarinette que j'ai intitulé *Play* pour le Festival Kuhmo. Cette œuvre tentait constamment d'aller au-delà de l'ensemble que j'avais à disposition. En fait, j'avais même décidé qu'un jour, je composerais une œuvre pour orchestre qui reposerait sur le même matériau. *Play* a été joué plusieurs fois en concert depuis sa création et même si avec les années un compositeur considère souvent ses œuvres d'un œil plus critique, le matériau de *Play* est demeuré, à mes yeux, frais et intéressant.

Leika est un mot islandais qui s'applique aux jeux d'enfants, l'un des nombreux sens du mot « jeu ». La musique ne présente pas de lien particulier avec l'Islande mais de toutes les traductions de « jeu », celle-ci semble être la plus appropriée. On perçoit plus clairement l'élément « enjoué » dans certains passages solo virtuoses mais l'œuvre joue également avec des couleurs tonales. Le motif principal est une mélodie expressive ondulant lentement qui constitue la base de la plus grande partie du matériau thématique. Elle établit un contraste avec l'univers harmonique passablement dissonant et la pulsation rythmique qui progressivement devient plus rigoureuse avant de se détendre dans une sorte de motif de valse qui repose également sur le matériau entendu au commencement. Le resserrement du rythme et de la pulsation nous entraînent au sommet de l'œuvre alors que le thème principal reprend sa forme originale et mène l'œuvre vers sa fin dans un dialogue entre la clarinette et la harpe (deux instruments qui jouent un rôle important ailleurs au cours de l'œuvre). *Leika* et son « parrain », *Play* ne sont pas identiques au niveau formel. Le développement en particulier présente de nombreuses nouvelles solutions et bien entendu, l'orchestration pour grand orchestre a procuré une nouvelle identité au matériau commun.

Leika a été composé à l'intention d'une tournée de l'Orchestre symphonique de Lahti à travers la Suède en 2010 et est également dédié à l'orchestre et son

chef principal, Okko Kamu. La fondation Jenny et Antti Wihuri a également assuré le soutien financier de l'œuvre.

Jaakko Kuusisto : Concerto pour violon

J'ai envisagé la composition d'un concerto pour violon vers 2000. À cette époque, je me suis rapidement familiarisé avec de nombreux concertos finlandais comme ceux d'Uljas Pulkkis et d'Einojuhani Rautavaara qui allaient jouer un rôle important au sein de mon répertoire de soliste. La troisième Symphonie – pour violon et orchestre – de Kalevi Aho a contribué à susciter mon intérêt pour la composition d'une pièce de grande dimension pour mon propre usage mais les autres commandes que j'avais reçues à l'époque ont eu la priorité jusqu'à ce que, quelques années plus tard, mon amie et collègue Elina Vähälä suggère que je compose un concerto à son intention. De plus, l'idée de composer pour un autre violoniste commençait à me sembler préférable et, puisqu'Elina et moi collaborions également sur de nombreux autres projets, il me sembla évident qu'il s'agissait là du moment idéal pour me lancer dans ce projet. Le soutien du Centre de promotion des arts de Finlande et de la Société du droit d'auteur des compositeurs finlandais (Teosto) mirent la machine en marche.

L'écriture même de l'œuvre fut cependant précédée d'une période inhabituellement longue de délibérations au sujet des différentes solutions structurelles que l'œuvre requerrait, notamment la question de l'effectif instrumental. Mon plan original incluait un certain nombre d'instruments que l'on ne retrouve pas dans la formation symphonique habituelle ainsi que des instruments électriques. Ce plan était relié à ma conception originale du langage musical de l'œuvre où l'importance aurait été accordée au rythme. Finalement, seuls certains éléments de ce concept subsistèrent (dans le dernier mouvement). Par conséquent, le recours aux instruments atypiques s'avéra inutile. À ce moment, ma familiarité avec la soliste affecta aussi la manière avec laquelle l'œuvre était énoncée. Je souhaitais mettre

en valeur les meilleurs aspects du violon ainsi qu'une espèce de conception traditionnelle du concerto.

Au point de vue formel, l'œuvre procède en majeure partie comme les autres représentants du genre : le premier mouvement adopte la forme sonate, le deuxième mouvement, lent, est plus solennel et le finale est animé par une énergie irrésistible. En revanche, la cadence solo constitue une rupture avec la tradition car je l'ai placée au début de l'œuvre. Le violon solo présente et développe le matériau thématique de base jusqu'au sommet où il est interrompu par l'orchestre. Après un bref interlude orchestral, nous entendons le thème principal sous sa forme véritable.

Le travail sur le Concerto pour violon débuta par des esquisses pour le premier mouvement à Taipalsaari au sud-est de la Finlande à l'été 2011. L'œuvre fut complétée en mars 2012 à Lahti. Il va sans dire que ce concerto est dédié à Elina Vähälä.

© *Jaakko Kuusisto 2013*

John Corigliano : Concerto pour violon

Ma troisième partition pour le cinéma (*Le violon rouge*) me donna la chance de visiter mon propre passé. Mon père, John Corigliano, fut un grand violoniste solo et le premier violon de l'Orchestre philharmonique de New York pendant plus de vingt-cinq ans. Mon enfance est ponctuée de bribes des grands concertos que mon père répétait ainsi que de gammes et d'exercices techniques qu'il faisait pour garder la forme. À chaque saison, il jouait un concerto avec le Philharmonique (ainsi qu'avec d'autres orchestres) et je me rappelle parfaitement la préparation, seul, les répétitions avec le violon et le piano, puis celles avec orchestre puis les concerts conclusifs, chargés de tension (et lors desquels j'étais assis dans les coulisses, dans la salle verte du Carnegie Hall, écoutant mon père via un petit haut-parleur). J'ai composé une demi-douzaine de concertos mais celui-ci est le premier à l'intention de mon premier amour, le violon. Il s'agit d'un concerto « dans

la grande tradition » car je l'ai composé en essayant de créer une œuvre que mon père aurait aimé jouer. Parce qu'il est la source d'inspiration de ce concerto, je l'ai dédié à sa mémoire.

L'événement qui a galvanisé mon énergie dans la composition de ce concerto fut la composition de la musique du film *Le violon rouge* réalisé par François Girard et mettant en vedette Joshua Bell, la voix du violon. L'histoire du *Violon rouge* couvre trois siècles de la vie d'un violon magnifique mais hanté, dans ses voyages à travers le temps et l'espace. Une histoire qui affiche un tel caractère épisodique doit être reliée par une seule idée musicale. J'ai donc utilisé à cette fin la technique baroque de la chaconne : une structure d'accords répétée sur laquelle la musique est construite. J'ai juxtaposé le thème d'Anna, une mélodie lyrique et intense qui représente la femme maudite du facteur du violon sur les accords de la chaconne. À partir de ces éléments, j'ai tressé une série d'études virtuoses pour le violon solo qui suivent cet instrument de pays en pays, de siècle en siècle. J'ai composé ces éléments avant le début du tournage parce que les acteurs durent mimer un enregistrement.

Au cours de l'été 1997, alors que le tournage du film se déroulait à travers le monde, je suis demeuré chez moi et ai composé *Le violon rouge : Chaconne pour violon et orchestre*, une pièce pour la salle de concert d'une durée de dix-sept minutes basée sur les éléments existants qui sera créée à San Francisco par Joshua Bell et Robert Spano la même année.

La Chaconne m'a donné la chance de me débarrasser de mes inhibitions et de composer un essai passionné et romantique que je n'aurais probablement jamais écrit s'il ne s'était pas s'agit d'accompagner un film. Cette musique est devenue une musique de concert qui a été exécutée à travers le monde. Mais, comme il s'agit d'une œuvre en un seul mouvement d'une longueur modérée, elle tombe dans la catégorie des œuvres qui doivent être couplées avec d'autres pièces pour compléter la prestation d'un soliste invité avec orchestre. J'ai donc décidé d'ajouter d'autres

mouvements à la Chaconne existante et d'en faire un concerto « complet » et ai composé trois autres mouvements pour équilibrer le premier de grande dimension.

Les autres mouvements se rattachent au premier (et donc, au film) de différentes manières : le premier est un *Pianissimo Scherzo* dont la dynamique est réduite mais où l'action est animée et colorée. J'ai souhaité rompre avec l'atmosphère romantique du premier mouvement avec des effets au niveau du timbre qui créeraient une énergie pétillante et effervescente. Un trio central est relié de loin au thème d'Anna mais est ici exposé par des doubles harmoniques par le soliste : aiguës, éthérées et dansantes.

Le troisième mouvement commence par un récitatif intense qui est relié de plus près au thème principal du film mais qui cède bientôt la place à une mélodie agréable rappelant une berceuse jouée d'une manière inhabituelle par le soliste avec pour résultat de faire ressembler sa sonorité à celle d'une flûte (*flautando*). Il s'unit à la flûte pour produire un duo sur ce thème.

Le dernier mouvement est une course folle dans laquelle les forces opposées du soliste et de l'orchestre se font concurrence. Les deux accélèrent à différents moments et à des vitesses différentes et contribuent à un climat virtuose qui convient à un dernier mouvement. D'autres techniques inhabituelles sont utilisées ici : le violon soliste (et les instruments à cordes de l'orchestre) doivent presser si fort sur les cordes de leur instrument que l'on entend aucune hauteur distincte mais plutôt un raclement. Ce son percussif et inhabituel procure une énergie en particulier durant les courses. L'un des thèmes importants du film qui n'avait pas été utilisé pour la Chaconne est celui de Moritz, l'expert du violon d'aujourd'hui qui découvre le mystère du violon rouge. C'est un thème tristement romantique qui devient le contrepoint lyrique de l'enjouement du dernier mouvement. Vers la fin de l'œuvre, la chaconne originale du premier mouvement revient pour compléter le périple de ce concerto pour violon.

Adapté de textes écrits par John Corigliano

La violoniste **Elina Vähälä** dont les interprétations ont été acclamées à travers le monde est l'une des interprètes les plus recherchées sur la scène internationale. Née aux États-Unis et élevée en Finlande, elle a commencé à jouer du violon à l'âge de trois ans au Conservatoire de Lahti et a par la suite étudié avec Zinaida Gilels, Ilja Grubert et Pavel Vernikov à l'École de violon Kuhmo. Elle a étudié avec Tuomas Haapanen à l'Académie Sibelius et, en 1998, a assisté à la classe d'Anna Chumachenco à Munich.

Elle a fait ses débuts avec orchestre à l'âge de douze ans avec l'Orchestre symphonique de Lahti et a été par la suite choisie « Young Master Soloist » par le chef Osmo Vänskä. Elle a remporté le Young Concert Artists International Auditions à New York en 1999 et ses débuts new-yorkais la même année lui ont valu les éloges du *New York Times*. En décembre 2008, Vähälä a participé à la cérémonie du Prix Nobel pour la paix ainsi qu'au concert qui suivit alors que le président Martti Ahtissari reçut le prix. La cérémonie fut retransmise à travers le monde.

Les engagements d'Elina Vähälä l'entraînent à travers le monde et son répertoire s'étend du baroque à la musique contemporaine. Elle a assuré la création mondiale du Concerto de chambre d'Aulis Sallinen et du Concerto double de Curtis Curtis-Smith qui fut composé pour elle et le pianiste-chef Ralf Gothóni. Elle a également donné la première nordique du Concerto pour violon de John Corigliano. En avril 2012, Vähälä a assuré la création du Concerto pour violon de Jaakko Kuusisto qu'elle lui avait commandé.

Pour plus d'informations, veuillez consulter www.elinavahala.com

Sous la direction d'Osmo Vänskä (chef principal de 1988 à 2008), l'**Orchestre symphonique de Lahti** (Sinfonia Lahti) est devenu l'un des plus remarquables d'Europe. Jukka-Pekka Saraste a été conseiller artistique de l'orchestre de 2008 à 2011 alors qu'à l'automne 2011, Okko Kamu en est devenu chef titulaire. En l'an 2000, l'orchestre a élu domicile à la salle Sibelius en bois, dont l'acoustique

d'Artec Consultants de New York jouit d'une renommée internationale. La formation a entrepris plusieurs grands projets d'enregistrements pour BIS, gagnant deux *Gramophone Awards*, le Grand Prix du Disque de l'Académie Charles Cros, deux « Prix Classique de Cannes », un Midem Classical Award et un Diapason d'Or de l'année. En 2004, l'orchestre gagna un disque de platine pour son enregistrement « Sibelius – Music from Timo Koivusalo's film » ; il possède aussi plusieurs disques d'or dans sa collection, par exemple pour ses enregistrements de la version originale du Concerto pour violon (1992) de Sibelius et de « Finnish Hymns » (2001). L'ensemble a joué à de nombreux festivals de musique dont les Proms de la BBC à Londres et le festival des Nuits Blanches à St-Petersbourg. Il s'est produit à Amsterdam, au Musikverein à Vienne et au Symphony Hall à Birmingham en plus d'avoir fait des tournées en Allemagne, Russie, Espagne, Chine, au Japon et aux Etats-Unis. En 2003, les critiques de musique japonais élurent l'exécution de *Kullervo* de Sibelius meilleur concert classique de l'année au Japon. Chaque septembre, l'Orchestre Symphonique de Lahti organise un festival international Sibelius à la salle Sibelius.

Pour plus d'informations, veuillez consulter www.sinfonialahti.fi

Jaakko Kuusisto est l'un des musiciens les plus versatiles de Finlande et possède un horaire chargé en tant que violoniste, chef et compositeur. Ses prestations font souvent appel à la fois à son talent de violoniste et à celui de chef et il est connu pour son répertoire étendu. Kuusisto s'est produit en tant que soliste et que chef invité avec de nombreux orchestres tant en Finlande qu'ailleurs à travers le monde tels l'Orchestre du Minnesota, ceux de Melbourne et de Sydney, de São Paulo ainsi que l'Orchestre symphonique de la BBC, l'Orchestre philharmonique de Malaisie, l'Orchestre philharmonique royal des Flandres, l'Orchestre des concerts de la BBC, l'Orchestre symphonique de la radio finlandaise, l'Orchestre philharmonique d'Helsinki, Avanti! et la Sinfonietta de Tapiola. Il a également

été chef invité principal de l'Orchestre symphonique d'Oulu de 2005 à 2009.

Kuusisto a développé une relation spéciale avec l'Orchestre symphonique de Lahti : il fut leur premier violon de 1998 à 2012 et son rôle durant cette période incluait de nombreuses prestations en tant que soliste et que chef lors de nombreux concerts et enregistrements. Il a également combiné les rôles d'arrangeur et de chef.

On peut entendre Kuusisto sur de nombreux enregistrements publiés chez BIS incluant un album consacré à la musique inédite d'Armas Järnefelt. En tant que violoniste, on peut l'entendre sur de nombreux enregistrements consacrés à la musique pour violon de Jean Sibelius et aux concertos de Rautavaara, Sallinen et Pulkkis. En 2013, la partie la plus importante de son travail de compositeur était constituée d'œuvres de chambre pour cordes et piano. Il a de plus composé quatre opéras dont l'opéra « familial » *Koirien Kalevala* qui a été créé dans le cadre du Festival d'opéra de Savonlinna. En 2013, Kuusisto était directeur artistique du Festival de musique d'Oulu.

Pour plus d'informations, veuillez consulter www.jaakkokuusisto.fi

The music on this Hybrid SACD can be played back in Stereo (CD and SACD) as well as in 5.0 Surround sound (SACD).

Our surround sound recordings aim to reproduce the natural sound in a concert venue as faithfully as possible, using the newest technology. In order to do so, all five channels are recorded using the full frequency range, with no separate bass channel added: a so-called 5.0 configuration. If your sub-woofer is switched on, however, most systems will also automatically feed the bass signal coming from the other channels into it. In the case of systems with limited bass reproduction, this may be of benefit to your listening experience.

INSTRUMENTARIUM:

Violin: Giovanni Battista Guadagnini ca. 1780. Bow: Charles Espey

RECORDING DATA

Recording: April 2012 (Kuusisto Concerto) and August 2012 (*Leika*; Corigliano Concerto) at the Sibelius Hall, Lahti, Finland
Producer: Ingo Petry
Sound engineer: Fabian Frank
Equipment: Neumann microphones; RME Micstasy microphone preamplifier and high resolution A/D converter; MAD! optical cabling; Sequoia Workstation; Pyramix DSD Workstation; B&W Nautilus 802 loudspeakers; STAX headphones
Original format: 96 kHz / 24 bit
Post-production: Editing: Elisabeth Kemper (Kuusisto); Thore Brinkmann (Corigliano)
Mixing: Ingo Petry
Executive producer: Robert Suff

BOOKLET AND GRAPHIC DESIGN

Cover texts: © Jaakko Kuusisto 2013 and adapted from notes by John Corigliano
Translations: Andrew Barnett (English) Horst A. Scholz (German); Jean-Pascal Vachon (French)
Front cover photo of Elina Vähälä: © Laura Riihela
Back cover photo : © Teemu Kirjonen
Typesetting, lay-out: Andrew Barnett, Compact Design Ltd, Saltdean, Brighton, England

BIS Records is not responsible for the content or reliability of any external websites whose addresses are published in this booklet.

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.
If we have no representation in your country, please contact:
BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden
Tel.: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 30 Fax: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 40
info@bis.se www.bis.se

BIS-2020 SACD © & © 2013, BIS Records AB, Åkersberga.

From the recording sessions in the Sibelius Hall, Lahti